

«23 Buskerud-nazister likvidert»

Oslo var det eneste fylket hvor det under krigen ble likvidert flere nazister enn i Buskerud.

Tore Shetelig

Dette fremgår av en undersøkelse som lege Inger Cecilie Stridsklev fra Skien har gjort. Ifølge hennes tall, som riktignok er omstridt, ble det i Buskerud foretatt 23 likvideringer av nazistiske angivere.

På landsbasis har Stridsklev kommet fram til at det ble utført 150 likvideringer. Tidligere har historikerne operert med et tall på 65. Stridsklev mener at mange av likvideringene aldri er kommet for dagen tidligere.

Oslo toppet oversikten med 42 likvideringer i perioden 1941-45. Det tilsvarer 28 prosent. 15,3 av alle Norges angivere ble likvidert i Buskerud.

I Telemark var det 12 likvideringer og 11 i Østfold. I Sogn og Fjordane ble ingen likvidert, mens det i Finnmark og Troms bare ble likvidert ett menneske i hvert fylke.

Aktiv «Osvald»

Hva er etter din mening årsaken til at Buskerud ligger så høyt på oversikten?

En av årsakene er at Asbjørn Sunde opererte mye i Buskerud. Han sto både bak sabotasjer, og ble mye brukt i forbindelse med likvideringer. Hjemmefrontledelsen brukte den kommunistiske aktivisten med dekknavnet Osvald mye til ren boddeltjeneste. hevder Inger Cecilie Stridsklev.

En annen årsak hun trekker fram er at den sterke polariseringen mellom kommu-

FAKTA

● Likvideringene var norsk motstandsbevegelses måte å ta livet av særlig farlige angivere på. Tjenestemenn i det norske nazipolitiet ble også likvidert.

● I utgangspunktet skulle likvidering av hjemlige nazister godkjennes av regjeringen i London. Men det var ikke alltid slik at forholdene lå til rette for å søke råd der.

● Tidsfaktoren og kommunikasjonsproblemer gjorde sitt til at en del saker måtte løses uten at Regjeringens godkjenning forelå.

● En likvidasjon skulle ikke være en straff, men en sikkerhetsforholdsregel med en innebygd varsel til fienden.

KILDE: NORGES KRIG, BIND 6

skapte stor grobunn for motsetninger.

Var ikke lov å spørre

Hva er grunnen til at du interesserer deg så sterkt for dette temaet?

I Danmark ble det foretatt 260 likvidasjoner. Det slo meg at det i Danmark etter krigen var lov for de parerende til å stille spørsmål om alle likvidasjonene var berettigede. Det var det ikke anledning til i Norge. Det finnes en liste over de 65 ofrene, men den er strengt hemmelig. Materialet om samme tema i Riksarkivet er sperret i 30 år til. Derfor begynte jeg å gjøre mine egne undersøkelser.

Hva vil du oppnå?

Buskerud har landets nest høyeste likvideringstall ifølge Inger Cecilie Stridsklevs undersøkelse.

– Å få i gang en dialog, slik at vi får alle fakta på bordet – og basere til de etterlatte.

Det er først nå 50 år etter at det begynner å gå an å snakke mer åpent om disse sakene.

ne, sier Stridsklev

FOTO FRA «KRIGENS DAGBOK»

Den mest kjente likvideringen fant sted i Oslo. Generalmajor Karl A. Marthinsen ble skutt av hjemmefrontmenn 8. februar 1945.

«Likvidasjon siste utvei»

Jonn Bjørnstad (77) var område-sjef for Milorg i begge Eikerbygdene under krigen. – Likvidasjon var aller siste utvei. Som oftest holdt det med en advarsel, sier Bjørnstad.

Den aktive pensjonisten fra Mjondalen var varaordfører i Nedre Eiker fram til valget i 1995. I en kommentar til Stridsklevs undersøkelse, sier han at tallet 23 umiddelbart høres noe høyt ut, men Bjørnstad vil ikke avvise antallet.

Selv kjenner jeg til to tilfeller fra Eiker. En nazi-lensmann og hans kone fra Nedre Eiker og en gårdbruker fra Øvre Eiker. Alle tre ble tatt av Milorg-folk. Hva som skjedde i detalj videre oppover i Buskerud, har jeg jo ikke oversikt over, sier den tidligere sjefen for Milorg 1412.

Bjørnstad mener at det er vanskelig for folk som ikke opplevde krigen å sette seg inn i hva en likvidasjon inne-

bar. Det er jo i seg selv forferdelig, men det var en følge av krigen.

Hva mener du med at likvidasjon var siste utvei?

Jeg kan nevne et eksempel fra Holtefjell, der naziordføreren i Øvre Eiker i februar 1945 ved en tilfældighet dumpet opp i en av hyttene til hjemmefronten mens han var på skitur. Vi holdt mannen i forvaring hele dagen, og det ble sjekket høyere opp i systemet hva vi skulle gjøre med ham. Det ble bestemt at mannen skulle få leve. For-

utsetningen var at han ikke skulle si et pip om det han hadde sett. Og nazisten holdt munn.

Hva med «Osvald» og påstanden om at han var aktiv i Buskerud?

Jeg kan bekrefte at Osvald hadde kontakter i kommunistmiljøet i Mjondalen. Det er ellers et faktum at kommunistene tok langt færre hensyn for de gikk til likvideringer. Det fikk vi direkte informasjon av dem om under et nattlig møte i Mjondalen i 1942, sier Bjørnstad.

sabotasjer, og ble mye brukt i forbindelse med likvideringer. Hjemmefrontledelsen brukte den kommunistiske aktivisten med dekknavnet Sunde i norsk Okkupasjonshistorie, 2014. Osvald myrket Inger Cecile Stridsklev, hevdet Inger Cecile Stridsklev.

En annen årsak hun trekker fram er at den sterke polariseringen mellom kommunistiske og nazistiske miljøer,

FOTO: PER EIRIK HEKKELSTRAND, VARDEN

Buskerud har landets nest høyeste likvideringsstall ifølge Inger Cecile Stridsklevs undersøkelse.

– Å få i gang en dialog, slik at vi får alle fakta på bordet – av hensyn til de etterlatte. Det er først nå 50 år etter at det begynner å gå an å snakke mer åpent om disse sakene, sier Stridsklev.

«Forfinet form for historieforfalskning»

– Det Stridsklev driver med er en forfinet form for historieforfalskning. Hun trekker inn rene kamphandlinger i sin oversikt, sier Finn Pettersen. Han kjempet på kommunistenes side under krigen.

– Osvald-gruppen utførte ikke en eneste likvidasjon i Buskerud. På landsbasis utførte imidlertid gruppen ti likvidasjoner. Men å utnevne

Asbjørn Sunde til «bøddel» blir historisk helt feil.

Den 74 år gamle krigspensjonisten var kontaktperson i Drammen for den hjemlige NKP-ledelsen, som hadde hovedkvarter i Bagn og på Eina. Han har derfor førstehånds kjennskap til hvordan kommunistenes motstandsbevegelse opererte.

– Osvald-gruppen samarbeidet med både Linge-gruppen og etterretningsorganisasjonen XU, forteller Pettersen. Men han legger ikke skjul på at Sunde og hans folk kunne være mer direkte i sin arbeidsstil.

– Asbjørn Sunde og hans kamerater hadde krigserfaring som frivillige i den spanske borgerkrigen. Derfor

kom de lettere inn i det direkte handlingsmønsteret som trengtes under krigen, sier Pettersen.

Han nevner en selvopplevd episode for å vise hvor hårfine marginene var for å komme i skuddveksling:

– Jeg lå i dekning fra 1942. Det gikk bra lenge, men i februar '45, banket Gestapo og deres norske hjelpere på min dør. Jeg fikk i siste liten rømt ut bakveien. Jeg var bevæpnet med revolver, og hvis jeg hadde vært nødt til det, ville jeg ha skutt. Hadde jeg da drept en nazi-politmann, mener Stridsklev at dette hadde vært en likvidasjon, slik hun fører sine lister, sier Finn Pettersen.

«Drar inn uvedkommende saker i sin statistikk»

– Problemet med Stridsklevs forskning er at hun ikke har skjønnet hva en likvidasjon er. Hun drar inn skyteepisoder og rene kamphandlinger i sin statistikk, sier historiker Arnfinn Moland.

Han er direktør for Norsk Hjemmefrontmuseum, og har vært forfatter av flere bøker om krigstiden. Moland sier i en kommentar til DT-BB om Stridsklevs undersø-

kelse at den ikke holder mål, fordi hun drar inn episoder som ikke hører hjemme under begrepet likvidasjon.

– Hjemmefrontfolk som måtte skyte seg ut av trengte situasjoner, og dermed drept en statspolitmann, er ikke likvidasjoner. Heller ikke rene kamphandlinger som dem på Haglebu. Det blir helt malplassert når Stridsklev lister opp tre av de falne under Haglebuslaget på sin likvidasjonsliste, sier Moland til DT-BB.

Når det gjelder Haglebu, legger han til at ett av de tre tilfellene kan ha et snev av likvidasjon i seg ettersom det ble satt en standrett. Men noen klassisk likvidasjon regner han heller ikke denne

saken som.

«Tallet ikke viktigst»

– Hva med antallet som ble likvidert. Er dere «på glid» med hensyn til hvor mange som ble likvidert?

– Vi har aldri bombastisk slått fast at det totale antallet stoppet på 65. Tallet ligger mellom 100 og 110. Men når det er sagt, er ikke selve tallet det viktigste å diskutere i denne saken.

Arnfinn Moland sier at juridisk sett er alt avklart rundt likvideringene i Norge. Han mener at disse gamle sakene burde få ligge i fred av hensyn til både personene det gjelder og deres familier.

Moland mener også at det burde ha kommet mer fram

Historisk feil å kalle Asbjørn Sunde en «bøddel», sier Finn Pettersen.

om at likvidasjoner i flere tilfeller ble stoppet.

– I Trondheim ville Rinnan-bandens aktiviteter ikke ha fått så store skadevirknin-

ger dersom de mest sentrale folkene i banden hadde blitt likvidert. Men ansvarlige myndigheter sa nei til likvidasjonsplanene, sier Moland.

at i tillegg til krigsskjeddene i detalj videre oppover i Buskerud, har jeg jo oversikt over den yngre sjefen. Milorg 1412.

Bjørnstad mener at det er vanskelig for folk som ikke opplevde krigen å sette seg inn i hva en likvidasjon innebærer.

– Utrykket virker langt mer brutalt i dag enn det var for folk som levde midt i en krigstilstand. Noen ganger var vi i motstandsbevegelsen

ARKIVFOTO

– Som oftest holdt det med en advarsel overfor angiverne, sier Jonn Bjørnstad, Milorgsjef på Eiker.

TRYGG-serien til utvendig bruk!

- **TREOLJE**
Klar, gylden og grønn, 3 liter **89:-**
- **MURMALING**
Polyakrylat maling for utvendig mur. Std. farger + hvit og sort, 10 liter **425:-**
- **HUSMALING**
m/soppdreper. Std. farger + hvit, 10 liter **395:-**
- **GÅRDSMALING**
Utvendig på alkydbasis. Farger + hvit og sort, 10 liter **295:-**
- **OLJEBEIS**
Polyuretan oljeforsterket utebeis. Tixotrop. Std. farger + hvit, 10 liter **355:-**
- **OLJEDEKKBEIS**
Basis høyverdige alkydoljer. Std. farger + hvit, 10 liter **395:-**

Fås også i 1- og 3-liters spann. Blandetillegg: kr. 40,- pr. 10 liter.

SPAR MED STAR!

Åpningstider:
Mandag og torsdag ... kl. 9.30–19.00
Tirsdag, onsdag og fredag ... kl. 9.30–17.00
Lørdag ... kl. 9.00–14.00

STAR

Star Maling- og Lakkfabrikk AS Postboks 593, 3412 Lierstranda. Tlf. 32 84 15 00